VNS 8/2022 vp Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko

St1 Nordic Oy (St1) kiittää mahdollisuudesta antaa eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle kirjallinen lausunto huoltovarmuusselonteosta.

St1 yhtyy North European Oil Trade Oy:n (NEOT) liikenne- ja viestintävaliokunnalle huoltovarmuusselonteosta antamaan lausuntoon (lausunto liitteenä).

Kunnioittaen,

St1 Nordic Oy

Lausunto koskien Valtioneuvoston Huoltovarmuusselontekoa (VNS 8/2022)

North European Oil Trade (NEOT) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Valtioneuvoston huoltovarmuusselontekoon (VNS 8/2022).

NEOT on merkittävä Itämeren alueella toimiva itsenäinen polttoainehankintayhtiö, jonka omistavat St1 ja SOK. NEOT toimittaa polttoainetta St1-, ABC- ja Shell-ketjujen asemille, lämmitysöljy- sekä ilmailun ja merenkulun käyttöön Suomeen, Ruotsiin ja Norjaan vuosittain noin seitsemän miljardia litraa. NEOT on huoltovarmuuslain alainen toimija.

Nyt ensi kertaa eduskunnalle annettavassa Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteossa määritellään huoltovarmuuden kehitystavoitteet vuoteen 2030 mennessä. Huoltovarmuuden toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi viime vuosien aikana mm. COVID 19 -pandemian ja Venäjän Ukrainaan kohdistuvan sotilaallisen hyökkäyksen myötä. Myös uudet haasteet kuten kyberuhkat ja hybridivaikuttaminen, ilmastonmuutos ja digitalisaatio lisäävät epävarmuutta ja tarvetta tarkastella huoltovarmuustoimintaa, jotta Suomen toimintakyky poikkeustilanteissa pystytään varmistamaan myös tulevaisuudessa. Siksi huoltovarmuuden kehittämistä on tärkeää tarkastella juuri nyt.

Huoltovarmuussääntelyn kehittämisessä EU-tasolla on tärkeää ottaa huomioon Suomen, mm. sijainnista johtuvat, erityispiirteet. EU-sääntelyn tulisi määrittää minimiehdot, mutta ei ohjata tiukasti jäsenvaltioiden toimintatapoja. Vahva huoltovarmuus ja toimintakyky tulisi varmistaa kansallisessa lainsäädännössä myös jatkossa. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöverkostoja tulee kehittää jatkossa entistä voimakkaammin, ja erityisesti viranomaistahojen kanssa tehtävää yhteistyötä tulisi vahvistaa.

Suomen toimintakyvyn varmistaminen poikkeustilanteessa vaatii huoltovarmuustoiminnan kehittämisen laaja-alaista tarkastelua, mukaan lukien esimerkiksi osaamisen kehittämisen ja huoltovarmuuskriittisiin tuotteisiin epäsuorasti liittyvien tuotteiden, kuten esim. AdBlue-lisäaineen ja kriittisten varaosien varastoinnin. Selonteossa tämänkaltaisia epäsuoria tuotteita ei käsitelty polttonesteiden osalta lainkaan.

Todelliseen energiamäärään perustuva järjestelmä

Polttonesteiden osalta erityisesti energiajärjestelmän muuttuminen päästöttömäksi edellyttää uutta tapaa hoitaa huoltovarmuus. Nykyinen fossiilisten polttoaineiden tuontiin ja varastointiin pohjautuva

huoltovarmuusjärjestelmä ei enää mahdollista riittävän vakaata ja kustannustehokasta huoltovarmuutta tulevaisuudessa.

Tämänhetkinen takautuvasti fossiilisen polttoaineen tuontiin perustuva velvoitevarastointi ei ota huomioon energian käytön muutoksia Suomen markkinoilla kovin tehokkaasti. Sen sijaan myyntiin ja todelliseen energiankäyttöön perustuva velvoite pystyisi seuraamaan tehokkaasti ja joustavasti markkinassa tapahtuvia muutoksia.

Uusiutuvan polttoaineen käytön kasvusta johtuva fossiilisen polttoaineen tuonnin lasku vähentää tulevaisuudessa huoltovarmuusvarastoitavan energian määrää.

Huoltovarmuusvarastoinnin tulisi siis jatkossa perustua fossiilisen polttoaineen tuontimäärien sijasta markkinoilla kulloinkin tarvittavaan energiamäärään, huomioiden myös uusiutuvan energian. Vastaavanlainen muutos on tehty aiemmin maakaasun varastointivelvoitteen osalta. NEOT ehdottaa, että jatkossa nestemäisten polttoaineiden varastointivelvoite määräytyisi käytettyjen taikka vähittäis- tai jälleenmyytyjen polttoaineiden perusteella, sillä energiajärjestelmän muuttuminen päästöttömäksi edellyttää uutta tapaa hoitaa huoltovarmuus. Nykyinen fossiilisten polttoaineiden tuontiin ja varastointiin pohjautuva huoltovarmuusjärjestelmä ei enää mahdollista riittävän vakaata ja kustannustehokasta huoltovarmuutta tulevaisuudessa.

Velvoitevarastoinnin rahoitus

Selonteossa mainitaan, että yritysten varautumisen lähtökohtina ovat edelleen liiketoiminnalliset perusteet, asiakkaiden kanssa tehdyt sopimukset ja näihin liittyvä riskienhallinta. Lisääntyvät muutokset ja epävarmuus toimintaympäristössä muodostavat kasvavan haasteen yritysten kyvylle suoriutua huoltovarmuusvelvoitteistaan.

Nykyisin velvoitevarastointi aiheuttaa huoltovarmuusvelvoitteen alaisille yhtiöille taloudellista rasitetta sekä yhtiön taseen rahoituksen että öljytuotemarkkinoilla tarvittavan suojaustarpeen kautta. Tämänkaltainen rasite voi toimia esteenä uusille toimijoille, mikä ei ole huoltovarmuusvelvoitteen tavoitteiden mukaista. Lisäksi rahoituskustannukset voivat vaihdella yritysten välillä merkittävästikin, mikä asettaa toimijat epätasa-arvoiseen asemaan.
Tällä hetkellä huoltovarmuusjärjestelmä joutuu myös kantamaan riskin velvoitettujen yhtiöiden taloudellisesta asemasta ja siitä mahdollisesti aiheutuvasta huoltovarmuuden heikkenemisestä.

Näkemyksemme mukaan valtiolla on olemassa kaikkein tarkoituksenmukaisimmat resurssit rahoittaa huoltovarmuudesta koituvat kustannukset ja täten omistaa huoltovarmuusvarasto. Valtion kustannus rahoitukselle on myös merkittävästi alhaisempi kuin yrityssektorin toimijoille,

minkä vuoksi kokonaiskustannuksiltaan kustannustehokkain ratkaisu on, että valtio hoitaa huoltovarmuusvelvoitetta.

Omistaessaan huoltovarmuusvaraston, viranomaisilla olisi myös toimivaltaa tehdä huoltovarmuuden suhteen strategisia valintoja siitä, missä varastoja kannattaa pitää ja millaisina tuotteina. Vastatessaan huoltovarmuudesta viranomaiset voisivat myös joustavasti suunnitella ja optimoida huoltovarmuuteen liittyviä logistisia ratkaisuja ja halutessaan joko investoida omaan infrastruktuuriin rakentamiseen tai vuokrata sitä polttoainetoimijoilta. Tällä hetkellä huoltovarmuus on riippuvainen velvoitettujen yritysten omasta logistiikasta ja siellä tehdyistä valinnoista.

Näkemyksemme mukaan kokonaiskustannuksiltaan valtion hoitama huoltovarmuusvarastointi olisi edullisin ja kilpailuoikeudellisesti yritysten kannalta tasapuolisin tapa hoitaa huoltovarmuus tulevaisuudessa. Yhteistyötä toimijoiden kanssa kannattaa tehdä varastotilojen ja muun logistiikan hyödyntämisessä. **NEOT ehdottaa huoltovarmuuden rahoituksen siirtämistä yrityksiltä valtiolle tasapuolisuuden ja kustannustehokkuuden lisäämiseksi.**

Kunnioittaen,

North European Oil Trade Oy